

Okul Yöneticilerinin Öz yeterlik Algı Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi

Ayşegül KÜÇÜK¹

Şeref KÜÇÜK²

Ömer KAYIŞ³

Hüseyin AKTAŞ⁴

Öz

Okul yöneticilerinin öz yeterlik algı düzeylerinin bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi amacıyla yapılmış olan bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 2023 yılının Mayıs ayında Malatya ilinde bulunan okullarda görev yapmakta olan 195 okul yöneticisidir. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Genel Öz Yeterlik Ölçeği (GÖYÖ)” kullanılmıştır. Araştırma verilerinin analizinde SPSS 24.0 programı kullanılmıştır. Analizlerde anlamlılık düzeyi $p<0,05$ olarak kabul edilmiştir. Okul yöneticilerinin cinsiyetleri ile öz yeterlik algı ölçeğinin bütün alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Okul yöneticilerinin yaşları ile öz yeterlik algı ölçeğinin bütün alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Okul yöneticilerinin okuldaki görevleri ile öz yeterlik algı ölçeğinin bütün alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Okul yöneticilerinin depremde gördükleri zarar düzeyi ile öz yeterlik algı ölçeğinin bütün alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Okul yöneticilerinin başka bir yere tayin

¹ Yeniköy Abdurrahman Serttaş Ortaokulu, Yazıhan/Malatya, kucukaysegul4476@gmail.com.

² Topsöğüt Mehmet Akif Ersoy İmam Hatip Okulu, Yeşilyurt/Battalgazi/Malatya, serefkucuk44@gmail.com.

³ Mehmet Topsakal Ortaokulu, Yeşilyurt/Malatya, kavgam44@hotmail.com.

⁴ Fatih Anadolu Lisesi, Battalgazi/Malatya, huseyinaktas4444@gmail.com

olmak isteme düşüncesi ile öz yeterlik algı ölçeğinin bütün alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Okul Yöneticisi, Öz Yeterlik Algısı, Deprem

Evaluation of School Administrators' Self-Efficacy Perception Levels in Terms of Some Variables

Abstract

In this study, which was conducted to evaluate the self-efficacy perception levels of school administrators in terms of some variables, the survey model, one of the quantitative research methods, was used. The sample of the research is 195 school administrators working in schools in Malatya province in May 2023. "General Self-Efficacy Scale (GÖYÖ)" was used as a data collection tool in the study. SPSS 24.0 program was used in the analysis of the research data. The level of significance in the analyzes was accepted as $p < 0.05$. There is a statistically significant difference between the genders of school administrators and all sub-dimensions of the self-efficacy perception scale. There is a statistically significant difference between the ages of school administrators and all sub-dimensions of the self-efficacy perception scale. There is a statistically significant difference between school administrators' duties at school and all sub-dimensions of the self-efficacy perception scale. There is a statistically significant difference between the level of damage suffered by school administrators in the earthquake and all sub-dimensions of the self-efficacy perception scale. There is a statistically significant difference between school administrators' thought of wanting to be assigned to another place and all sub-dimensions of the self-efficacy perception scale.

Keywords: School Administrator, Self-Efficacy Perception, Earthquake

Giriş

Öz-yeterlik inancı kavramı ilk kez Albert Bandura tarafından ortaya atılmış bir kavramdır. Bandura, Sosyal -Bilişsel Kuramında yer verdiği bu kavramı bireyin, belli bir performansı göstermek için gerekli eylemleri planlayıp, başarılı olacak şekilde yapma kapasitesi hakkında kendine yönelik inancı olarak tanımlamıştır (Bandura,1998).

Öz-yeterlik inancı bireyin bir şeyi başarabileceğine duyduğu inanç olarak da tanımlanabilir. Yeterli beceriye sahip bir bireyin eğer öz-yeterliliğine dair inancı düşükse

yapmak istediği eylemi başarıyla sonlandıramayabilir hatta eyleme geçmekte bile çekince duyabilir. Alan yazında birçok farklı öz-yeterlik tanımı bulunmaktadır. Bu tanımlardan birinde öz-yeterlik, bireyin bir eylemi gerçekleştirmesi amacıyla gerekli becerileri planlaması ve o eylem üzerinde başarılı olacağına yönelik kendisine duyduğu inanç olarak ifade edilmektedir (Bandura, 1997).

Gürcan (2005) ise, öz-yeterlik kavramını bireylerin becerilerine ait bir etken değil, bireylerin becerilerini ne derece kullanıp başarılı olabileceklerine dair inançları şeklinde tanımlamıştır. Schunk (1991)'e göre öz-yeterlik, bireyin sahip olduğu ve zor durumlarda kullanabileceği duygusal performansını kontrol altında tutabilme kabiliyetidir. Yine bir başka tanımda öz-yeterlik inancı, bireylerin planlanmış performans şekillerine ulaşmak için gereken faaliyetleri düzenleyip uygulayabilme kapasitelerine yönelik algıları olarak ele alınmıştır (Linnenbrink ve Pintrich, 2003).

Yeterlik

Mesleki yeterlilik tanımına göre yeterlilik, belli bir görevi oynama gücü veren niteliklerin varlıkları veya oynamasına engel olan özelliklerin olmaması durumudur. Bu tanımların içerdiği nitelikler, yerine getirilecek davranışın özelliklerine sahip olmak ve davranışın sergilenmesi için de lüzum olan bilgi ve becerilerin belirlenip açıklığa kavuşturulmasıdır. Başka bir söylemle yetkin bir kişi görevini yapabilen kişidir (Bursalıoğlu, 1981).

Bandura'ya (1977) göre yeterlilik; bir kişinin deneyimi, becerileri ve yeteneklerini bir araya getiren bir kavramdır. Başka bir tanımlamada ise Bandura, istenen başarılarla ulaşmak için gerekli örgütsel becerinin ve performans becerisinin değerlendirilmesi olarak tanımlar. Kişinin yaptığı işte istenilen düzeye ulaşmasını sağlayan yaptığı işin etkinliğini ve sürekliliğini artıran bilgi, yetenek ve kabiliyetleridir. Bunları yetkinlik olarak tanımlarsak bu tanıma uyan insanların bulunması gereken alanlardan biri de eğitimidir. Çünkü eğitim; toplum ve birey için önemli ve oldukça yaygın bir alanı kapsamaktadır. İnsanların bir plan ve amaç doğrultusunda yetişmesi, bedenlen ve ruhen sağlıklı olup gelişmesi yönünden önemlidir. Sosyal öğrenme teorisine göre insanlar pasif olarak kendilerini kontrol ederler. İnsanlar kendileri dışında meydana gelen olaylarla değil kendi eylemlerini düzenleyerek ve inisiyatif alarak kendilerini şekillendirirler. Bireyin ulaşmak istediği şey hedef belirleme ve deneyimli ortamda ustalaşma konusunda öz güvendir. Yeterlilik inançları da aracı olmaktadır.

Öz Yeterlik Kavramı

Bandura (1977)'nin Sosyal Öğrenme Kuramı içinde yer alan temel kavramlardan birisi de öz yeterliktir. Öz yeterlik, kişinin günlük hayatta karşılaşılabileceği zorlayıcı ve stres yaratan durumlarla başa çıkabileceğine ve belirlediği hedeflerine ulaşabileceğine dair kendi potansiyeline ve yeteneklerine duyduğu inanç olarak tanımlanmaktadır (Bandura, 1977). Buna göre öz yeterlik kavramı, kişinin davranışlarıyla hangi sonuçları elde edeceğinden çok, süreç boyunca kişinin becerilerine ve yeteneklerine yönelik algıları ve değerlendirmelerini içeren bir kavramdır. Sosyal-bilişsel kuramında Bandura (1977), kişinin özellikle zorlayıcı durumlarla karşı karşıya kaldığında ortaya koydukları davranışların kendilerine yönelik değerlendirmelerinin sonucundan etkilenebildiğini belirtmektedir. Kişinin kendi potansiyeline ve yeteneklerine olan inancı olumluysa, bir başka deyişle öz yeterlik inancı yüksekse, hedeflere yönelik çaba gösterme eğilimi o denli yüksek olmaktadır (Bandura, 1993).

Öz yeterlik, kişilerin motivasyon düzeyleri, bilişsel süreçleri, davranışları ve duygusal durumlarının etkileşimiyle ilgilidir. Bandura (1997), ortaya koyduğu öz yeterlik teorisi ile bu alt süreçlerin öz yeterliğe etkisini tek tek ve ortak etkiler ile kapsamlı biçimde ele alarak açıklamıştır. Buna göre, bireyin bir davranışı etkin biçimde tamamlama yeteneğine olan inancı yani öz yeterliği davranışın alanına göre farklılık gösterebilir. Örneğin, bir kişi müzik aleti çalabileceğine yönelik iyi performans gösterme konusunda yüksek düzeyde öz yeterliğe sahipken akademik alanda yüksek performans gösterebileceği konusundaki yeteneğine daha az düzeyde inanabilir.

Öz-Yeterlik Algısı

Öz-yeterlik kavramı Bandura'nın Sosyal Öğrenme kuramında yer alan ve bireylerin davranışları üzerinde önemli bir etkisi olduğu düşünülen ve bireyin kendisine yönelik oluşturduğu yargılara verilen isimdir (Senemoğlu, 2013). Bandura (1984) öz-yeterliği bireyin zorlu bir iş karşısında başarılı olabilecek yeterliklere sahip olmasına dair oluşturduğu yargı olarak tanımlamaktadır. Öz-yeterlik kavramını açıklarken kullanılan yargı kavramı kişinin mutlak potansiyelinden ziyade sahip olduğunu düşündüğü potansiyeli temsil etmektedir. İnsan zihni bir işe başlarken bu işin gerektirdiği yeterlikleri göz önüne alarak bu işi tamamlamak için gerekli yeterliklere sahip olup olmadığı yönünde bir inanç, algı geliştirir. Öz-yeterlik algısı yüksek olan kişilerde bu tür durumlarda gözlenen tepki sözü edilen işi başarmaya yönelik çabalarını arttırmak ve üstesinden gelmeye yönelik çalışmak şeklindedir. Tam tersi bir algıya sahip olan kişiler ise karşılaştığı işin zorlukları karşısında yılgın ve şüphe temelli bir tavır

sergileyerek sahip oldukları potansiyele olan inançlarını gittikçe düşürme eğiliminde olurlar (Bandura, 1994).

Sözü edilen noktada öz-yeterlik kavramı ile sosyal öğrenme kuramı arasındaki ilişki; kişi sahip olduğuna inandığı başarabilme potansiyeli ile doğru orantılı olarak yeni şeyler deneyimler veya kaçınır, bu durum ise kişinin öğrenme işine yönelik performansını doğrudan etkileri şeklinde açıklanabilir. Alan yazında incelendiğinde öz-yeterlik inancına yakın bir yapısı olan benlik kavramı karşımıza çıkmaktadır. Ancak öz-yeterlik, kişinin belirli bir işi başarabileceği konusundaki inancıyla benlik ise bireyin kendisi hakkında sahip olduğu bütünsel algıdır. Bu iki kavram arasındaki ilişki, bireylerin kendileri hakkında sahip oldukları inançların, benlik kavramlarını şekillendirdiği şekilde açıklanabilir (Bandura, 1977; Marsh ve Shavelson, 1985).

Sözü edilen noktada öz-yeterlik; bireylerin benlik algılarının gelişmesi ve güçlenmesi açısından önemli bir faktör olarak görülmektedir (Baumeister, 1999). Benlik, öz-yeterlik, öz-farkındalık, öz-saygı gibi kavramlara yönelik incelemeler yapan ve aralarındaki ilişkiyi ortaya koyan Zimmerman (2000), bu kavramların bireyin öğrenme motivasyonuna yönelik doğrudan etkiye sahip olduklarını belirtmiştir. Sözü edilen çalışmada öz-yeterlik kavramının öğrenme motivasyonu ile arasındaki doğrusal ilişki ortaya koyulmuş olup öz-yeterlik algısı yüksek öğrencilerin öğrenme hedeflerine daha fazla bağlı kaldıkları, daha fazla ilgi gösterdikleri ve daha fazla çaba harcadıkları görülmektedir. Benzer çalışmada, Pintrich ve De Groot (1990) öz-yeterliğin öğrenme motivasyonunu etkilediğini ve öz yeterliği yüksek öğrencilerin daha yüksek bir öğrenme motivasyonuna sahip olduğunu tespit etmişlerdir. Öz-yeterliğin akademik motivasyonu üzerine olan etkisi öğrencilerin akademik hayatlarında hangi alana yöneleceklerini, gösterdikleri çabanın düzeyini, bu süreçte yaşayacakları stres ve kaygıyı doğrudan etkilediği yapılan çalışmalarda görülmüştür (Bandura, 1977; Pajares ve Kranzler, 1995). Sözü edilen etki göz önüne alındığında bireyin sahip olduğu öz-yeterlik algısının akademik hayatını dolayısıyla kariyerini etkileyeceği yorumu yapılabilir.

Öz-yeterlik algısının kaynakları

Bandura (1977), bir kişinin daha önce hiç ilgi duymadığı ya da içerisinde bulunmadığı durumlara karşı da yüksek öz-yeterlik algısına sahip olabileceğini vurgulamıştır. Bu durum bireyin benzer bir alanda daha önce edindiği yaşantılar ile olabilmektedir. Nitekim alan yazında öz-yeterlik algısının dört kaynaktan beslendiği düşüncesi öne sürülmektedir; ustalık yaşantısı, dolaylı yaşantı, sözel ikna ve psikolojik durum (Bandura, 1994).

Uсталık yaşantısı; bireyin başarı ve başarısızlıkları sonucunda kendi performansına yönelik bir algı oluşturması anlamına gelmektedir. Sonuca ulaşırken kişinin karşısına çıkan zorlukların üstesinden gelmesi ve başarıya ulaşması bireyin bir işi başarmak için sürekli çaba sarf etmenin önemini öğretmekle beraber kendi becerilerine yönelik yüksek bir öz-yeterlik algısı geliştirmesini sağlar (Bandura, 1994).

Doktorluk, avukatlık, öğretmenlik, mühendislik gibi birçok meslek dalının yüksek öğrenim programında staj programlarının yer almasının altında yatan amaç; bireylerin ustalık yaşantısı edinmesini, yüksek bir öz-yeterlik algısı ile işe başlamalarını sağlamaktır. Dolaylı yaşantı ise bireyin sosyal yaşantısında gözlemlediği veya örnek aldığı kişilerin başarısını değerlendirmesi sonucu kendisine yönelik bir yargı oluşturmasıdır. Yapılacak işe yönelik olarak çevresindeki kişilerin başarılı veya başarısız olduğunu gözlemleyen kişi bu kişiler ile kendisini kıyasa sokarak kendi becerileri hakkında bir yargıya ulaşır ve dolaylı bir yaşantı sonucu ulaştığı bu yargı bireyin öz-yeterlik algısını etkilemektedir, bu etki bireyin gözlemlediği veya model aldığı kişi ile kendi arasında ne derece bir benzerlik gördüğüne göre değişiklik gösterebilir (Bandura, 1994).

Alan yazında sosyal ikna olarak da yer alan ve öz-yeterlik algısını etkileyen bir diğer kaynak olan sözel ikna kısaca bireyin kendisine yakın veya üstün gördüğü kişiler tarafından motive ya da demotive edilmesi anlamına gelmektedir (Bandura, 1977). Bireylerin başarılı olmak adına yeterli becerilere sahip olduğuna inandırılmasını temel alan bu teknik genellikle spor alanında karşımıza çıkmaktadır. Spor müsabakaları öncesinde antrenörlerin takıma moral konuşması yapması geleneksel bir alışkanlık gibi görünse de altında psikolojik bir neden yatmaktadır (Brown vd, 2005).

Somatik ve duygusal durumların bir arada hissedildiği psikolojik durumlar özyeterlik algısı üzerinde etkiye sahiptir. Somatik durumlar, kişinin bedensel hisleri ve duyularındır, örneğin kalp atış hızı, terleme, titreme, ağrı gibi duyular. Duygusal durumlar ise kişinin zihinsel durumlarıdır; stres, kaygı, mutluluk, coşku gibi. Bir işi yapmayı düşündüğünde ortaya çıkan psikolojik etkiler bireyin ortaya çıkabilecek zorluklar ile baş etmedeki öz-yeterlik algısını etkilemektedir (Bandura, 1977).

Öz Yeterlik Algısının Önemi

Öz-yeterlik algısı ile ilgili literatür incelendiğinde, öz-yeterlik algısının bireysel davranış ve davranış değişikliklerinin bir belirleyicisi olduğu sonucuna varılabilir. Bu alandaki

etkili çalışmalara imza atan Bandura, yeteneklere olan inancın, tutumların ve motivasyonun başarıyı doğru orantılı olarak etkilediğini savunuyor. Schunk ve Pajares (2001), öz yeterliliğin bireyin motivasyonunu, öğrenmesini ve akademik başarısını etkilediğini bulmuşlardır. Bandura'nın özyeterlik görüşü pek çok araştırmanın konusu olmuştur. Bu görüş; öz yeterliğe olan inanç, bireyin faaliyet seçimini, zorluklarla mücadeledeki kararlılığını, çaba ve verimlilik düzeyini etkiler. Araştırmalar Bandura'nın görüşünü desteklemektedir. Özyeterlik duygusu yüksek olan kişiler, hedeflerine ulaşmada ısrarcı ve sabırlıdır; Olumsuzluk konusunda daha katı bir duruş sergilerler.

Gençtürk'ün (2008) çalışmasında; Öğretmenlerin öz-yeterlik inançları arttıkça iş tatminlerinin arttığı, aksine kendi etkililiklerine yönelik inançları azaldıkça doyumlarının azaldığı görülmüştür. Araştırmacılar, öz yeterlik algılarının öğretmenlerin öz yeterlik algılarını ölçme ve bu ölçümlerin uygulanmasını engelleyen parametreleri kontrol etme olaylarını etkilediği konusunda birleşmişlerdir. Bu keşfe yakın, Soodak ve Podell (1996), çalışmalarında, öğretmenlerin öz-yeterlik algısının, öğrencilerin öğrenme deneyimlerini sonucunda etkileyebilecek birçok öğretimsel kararın temeli olduğunu bulmuşlardır. Bandura'nın (1999) araştırmasına göre, öz-yeterlik bireyin hedeflerini etkileyerek motivasyonu etkiler. Bu bilgilere göre, bireylerin zorluklar karşısında tutumlarını belirleyen en etkili faktör olan motivasyonun, zorluklarla yüzleşme sürecinin ne kadar yoğun ve ne kadar süreceğinin öz-etkililik ile doğrudan ilişkili olduğu söylenebilir. Öz-yeterliği düşük olan bir kişi zorluklarla baş etmede daha az çaba gösterirken, tam tersine özgüveni yüksek olan kişinin zorluklarla baş etmede oldukça ısrarcı olduğu söylenebilir (Jerusalem 2002).

Düşük öz yeterliliğe sahip kişiler, karşılaştıkları engelleri gerçekte olduğundan daha zor algılar ve bu nedenle duygusal veya fiziki gerilim yaşarlar. Öz-yeterlik inançlarının bireylerin düşünce kalıplarını ve duygusal tepkilerini etkilediği bulunmuştur. Ayrıca öz-yeterliğe benlik saygısı ve bir durum olarak endişe perspektifinden baktığımızda, öz-yeterliği algılamının benlik saygısı ve bir durum olarak endişe ile ilişkili olduğunu görebilirsiniz. Araştırmalar, insanların baş edebileceklerini düşündükleri şeyleri yapma ve baş edemeyecekleri şeylerden kaçınma eğiliminde olduklarını gösteriyor; İstenilen sonuca ulaşamayacaklarını düşündükleri sürece harekete geçme sürecinde isteksiz davranışlar sergilediklerini gösterir (Özerkan 2007). Özgüveni az olan kişilerin zor görevlerden uzaklaştıkları, zorluklardan çabuk vazgeçtikleri, özgüveni yüksek kişilere göre daha fazla stresli oldukları, daha az gayret gösterdikleri ve daha etkisiz oldukları gözlemlenmiştir (Pajares 2002).

Öz yeterlik, beceriye olan inançla ilgilidir. Bu inanç, hedeflere ulaşmak için gerekli davranışları düzenlemek ve gerçekleştirmek için gereklidir. Öz yeterlik algısı; bireylerin amaçlarına ulaşmak için daha fazla çaba göstermelerini, zorluklara rağmen pes etmemelerini, geçici engellere direnmelerini ve hayatlarını etkileyen durumları kontrol etmelerini sağlayan düşünce ve duygularını etkiler. Kişi ne kadar yetenekli olursa olsun, motive olamadığı ve özgüvenin düşük olduğu durumlarda bu yetenekler bir işe yaramaz. Bununla birlikte öz yeterlik algısı üzerinde durulması gereken önemli faktörlerden biri olarak söylenebilir. Öz yeterlik kavramı eğitimde, sporda, yönetimde vb gibi alanlarda kullanılabilirken başarıyı etkileyen önemli faktörlerden olduğu söylenebilir. Yapılan araştırmalar sonucunda kişinin pozitif mi yoksa negatif mi düşüneceğini, hayatta kendisine hangi hedefleri koyacağını, nasıl bir yaşam tarzına öncülük edeceğini zorluklar ve bu çabalardan sonra hangi ürüne ulaşılacağını, hayatta hangi çabayı göstereceğini büyük ölçüde öz-yeterlik algısı belirlemektedir (Özenoğlu 2006).

Düşük öz yeterliğe sahip bireylerin özellikleri

Öz yeterlik, bir kişinin belirli bir görevi başarabileceğine olan inancı ile ilgilidir ve kişinin doğuştan gelen özellikleri veya edinilmiş yetenekleri ile hiçbir ilgisi yoktur. Böylece öz-yeterlik inançları, bireyin verilen bir görevi nasıl algıladığını, göreve nasıl hazırlandığını ve nasıl performans göstereceğini belirler (Bandura 1994). Bandura (1994), düşük öz yeterliğe sahip kişilerin özelliklerini şu şekilde açıklamıştır: - Kendine güven duymayan ve yeteneklerini sınırlı olduğunu düşünen bireyler, zor görevleri üstlenmekten korkarlar.

- Hiçbir durumda kendilerini motive edecek hedefleri yoktur ve kararsızdırlar.
- Zor durumlarla karşılaştığında, çözmek aramak yerine,
- Yetersizliklerini bahane ederek sürekli olumsuz düşünürler.
- Kişiler karşılaştıkları zorluklarda çabalarını azaltırlar.
- Kayıplar ve arızaların giderilmesi uzun zaman alır.
- Çünkü bu durumu kaldıracabileceklerini düşünmüyorlar.
- Kolayca motive olurlar ve olumsuz bir bakış açısına sahiptirler. Karakteristik

özellikler özetlenecek olursa;

- Olaylarla baş edememe,
- Karamsarlık ve mutsuzluk,
- Olumsuz durumları çözemeyeceğine inanmak,
- Başta kaldıramayacağı bir durumu yapamayacağına inanmak

Öz yeterliği yüksek bireylerin özellikleri

Öz yeterlik kavramı, bireyin mevcut kaynakları en verimli şekilde kullanma konusundaki güvenini ifade eder. Olumsuz durumların üstesinden gelmek için gerekli becerilere sahip olsalar da öz yeterliliği düşük olan kişiler bu becerileri kullanamayacaklardır. Öz-yeterlik kavramı, gerçekleri planlama, gerekli yetkinlikleri tanıma ve uygulama, olumsuz durumları ortadan kaldırdıktan sonra başarıları ve motivasyonu gözden geçirme gibi faktörleri açıklar. Kuvvetli bir öz yeterlik duygusu, kişisel motivasyonu artırmaya yardımcı olur ve en önemlisi, kişisel gelişimi hızlandırır. Bireysel başarı öyküleri, benzer kişisel özelliklere sahip bireylerin başarısı ve çevreye pozitif tepkiler öz-yeterlik inançlarını oluşturan unsurlardır. Bir durum olumsuz bir şekilde sona erdiğinde, öz-yeterliği yüksek olan kişiler, olumsuz durumu kendi kusurlarına değil, veri ve kullanım fırsatlarının azlığına bağlarlar (Yıldırım ve İlhan 2010). Bandura (1994), öz yeterlik duygusu yüksek kişilerin özelliklerini şu şekilde açıklamıştır;

- Negatif ve zor bir olay karşısında sorunu çözmeye çalışırlar asla geri çekilmezler ve özgüvenleri yüksektir.
- Üst düzeyde bakış açılarının olması ile kendilerini içinde buldukları duruma gerçek ilgi ve dikkatlerini çeker.
- Üst düzeyde bakış açılarının olması bireylere her durumda yardımcı olmasını sağlar.
- Moral ve motivasyonu yüksek tutar.
- Birey, kendini geliştirme ve ikna edici hedefler edinir ve bu hedeflere ulaşmak için çalışmaya kararlıdır.
- Başarısızlık karşısında teslim olmazlar, denemeye devam ederler, güvenleri ve inançları yüksektir.

Öz Yeterlik Süreçleri

Bandura'nın öz-yeterlik kavramını ilk kez 1977 yılında ortaya atmasından bu yana, bu kavramın birçok farklı alanda etkinlik üzerindeki etkileri ve bu etkinliklerin sonuçlarını ortaya koymaya çalışmıştır. Bandura'nın 1997 tarihli SelfEfficacy: The Exercise of Control adlı kitabında, Öz-yeterlik inançlarının eğitim, sağlık, psikoloji, sosyal ve politik değişim, spor, iş ve milletlerarası ilişkiler gibi hayatın farklı yönlerini etkilediğine inanmaktadır. Öz yeterlik inançları, özellikle sporda başarı ve başarısızlık alguları, performans geliştirme, takım oluşturma ve hedef belirleme üzerine araştırmalara yol açmıştır (Schunk ve Zimmerman 2007). Öz

yeterlik inancı, insanların davranışlarında belirleyicidir. Bu davranışlar, yaşamdaki bilişsel, motivasyonel, duygusal süreçler veya seçimlerle ilgili diyebiliriz. Belirli bir alandaki çok veya az öz yeterlik inançları, kişilerin farklı zamanlardaki davranış ve kararlarını etkiler (Bandura 1986). Bu süreçler şu şekillerde incelenmiştir;

Bilişsel süreçler

Olayların çoğu başlangıçta düşünceyle gerçekleşir. Düşünmenin temeli, kişilerin olayları tahmin etmelerine ve hayatlarına etki eden kontrol seçenekleri geliştirmelerine izin vermektir. Yeterlik duygusu yüksek kişiler, performanslarını destekleyecek ve olumlu rehberlik sağlayacak başarı senaryolarını görselleştirir. Yeterlilikten şüphe duyanlar, yanlışa sebep olacak olayları deneyimler ve başarısızlığa giden durumları görselleştirir (Bandura 1994). Başka bir deyişle, yeterliliği üst düzeyde olan kişiler sorunlar karşısında çözüm üretir, etkili düşünmeye çalışır ve farklı seçenekler sunar. Yeterlilik seviyesi alt olan kişiler ise düşüncelerini hep negatif kullanırlar, yeterli olmadıklarını düşünürler, performanslarını düşürürler ve bu nedenle gayretleri yavaş yavaş ortadan kalkar. İnsanlar, zorluklarla ya da ardı ardına başarısızlıklarla karşılaştıklarında, yeterliliği düşük olan ve bu problemde ısrar etmeyenler, kararsız analitik düşünceye, düşük arzuya ve kötü uygulama kalitesine sahiptir. Aksine, esnek yeterliliği destekleyen insanlar, dikkatlerini hedeflere odaklar, zorlukların üstesinden gelmek için uyum sağlar ve performans başarısında iyi analitik düşünme sistemlerini kullanır. (Bandura 1994).

Motivasyonel süreçler

Öz-yeterlik inançları da kişinin motivasyonunu düzenlemede önemli bir rol oynar. İnsanlar yetenekleri hakkında inançlar oluştururlar, olası eylemlerinin olası sonuçlarını tahmin edebilirler; geleceklerini yaratmak için hedefler belirler ve eylemlerini planlarlar (Bandura 1995). Bandura'ya (1994) göre üç bilişsel motivasyon ögesinden bahsedilebilir; nedensellik, sonuç beklentileri ve bilişsel hedefler. Bu unsurları ortaya koyan teoriler, yukarıda belirtilen unsurlara karşılık gelen nedensellik teorisi, beklenti-değer teorisi ve hedef teorisidir. Öz yeterlik inançları, bilişsel motivasyon çeşitlerinin hepsinde etkilidir. Öz-yeterlik inançları nedenselliği etkiler (McAuley 1991).

Özyeterlik inancı yüksek olan kişiler başarısızlıklarını yetersiz çabaya, düşük özyeterlik inancına sahip olanlar ise yetersizliklerini becerilerine bağlarlar. Nedensel bağlantılar, öz yeterlik inançları aracılığıyla motivasyonu, performansı ve duygusal tepkileri etkiler (Relich

vd., 1986). Beklenen Değer Teorisinde motivasyon, eylemlerin değeri ve sonuçları hakkındaki beklentilerden etkilenir (Bandura 1995). Öz yeterlilik inançlarının sonuç beklentilerini yönlendirme üzerindeki motivasyonel etkisi. Pek çok fırsat, sırf yeteneklerine inanmadıkları için insanlar tarafından kaçırılır. Hedef belirlemede özyeterlik inançları da çok önemlidir. Zor eylem hedefleri motivasyon gerektirir. Bu hedeflere ulaşmada işin zorluğu değil, insanın öz eleştirisi önemlidir. İnsanlar kişisel tatmini hedeflere ulaşmak olarak görürler. Çaba, sebat ve amaçlarına ulaşma isteği göstererek davranışlarını yönlendirirler. Bir başka ifade ile hedeflerine ulaşmaktan memnuniyet duyarlar. Performansları ortalamanın altındaysa, daha fazla zorlarlar. Bu, yüksek öz yeterlik inançlarıyla açıklanan bir süreçtir (Bandura 1994).

Kısacası, öz-yeterlik inançları motivasyonel süreçleri farklı şekillerde etkiler. Öz-yeterlik inançları, insanların hedef seçimini, bu hedeflere ulaşma çabalarını, zorluklar karşısında sebatı ve başarısızlığa karşı direncini belirler.

Duyuşsal süreç

Zor ve tehdit edici bir durumla karşı karşıya kaldıklarında, bireylerin kendi yeteneklerine ilişkin inançları, endişe ve depresyon duyguları etkilenir. Öz yeterlik kaygı ve stres gibi faktörlerin kontrolünde önemli bir rol oynar. Bu tehditlerle baş edemeyeceklerine inananlar ciddi stres yaşarlar ve çevrelerine bu açıdan bakarlar. En küçük bir olumsuz durumu abartırlar ve tedirgin olurlar. (Bandura 1994). Duygusal bağlılık, bireylerin duygusal katılımını ifade eder ve bireylerin örgütsel nesnelere bağlanması ve bunlarla bütünleşmesi anlamına gelir (Meyer ve Allen 1997).

Bir çalışanın örgüte olan duygusal bağlılığını ve katılımını yansıtır. Diğer bir deyişle duygusal bağlılık, çalışanların örgütün amaç ve değerlerini kabul etmesi ve örgütün yararı için olağanüstü çaba sarf etmesi anlamına gelmektedir. (McGee ve Ford 1987). Dolayısıyla, bu bağlılık, bağlılık atfından kaynaklanan tutum kaynaklıdır. Duygusal bağlılığı etkileyen faktörlerin kabaca kişisel faktörler, işle ilgili faktörler, iş deneyimi faktörleri ve yapısal faktörler olarak ayrılabilmesi öne sürülmüştür (Allen ve Meyer 1996).

Bireylerin öz-yeterlik algıları, olumsuz durumlarda ne kadar kaygı ve stres yaşadıklarını etkileyebilir. Bu olumsuzlukların üstesinden geleceğini düşünenler, olumsuz senaryoları kafalarında canlandırmıyorlar. Ancak bu olumsuz durumların üstesinden gelemeyeceğini hissedenler, yüksek düzeyde kaygı ve stres yaşarlar. Bu tip kişilerde çözüm olasılığından çok kendi yetersizliklerine ve çevrelerindeki birçok olumsuz duruma odaklanırlar. Kendilerini

rahatsız eden en küçük bir durumda bile büyük tepki verirler, olayları abartırlar ve bu kadar basit durumlarda bile tedirgin olurlar. Öz-yeterlik kavramı aynı zamanda bireylerin faaliyetlere katılıp katılmamalarını da etkiler. Kişinin öz-yeterlik algısı ne kadar güçlüyse, kolay-zor ayrımı yapmadan etkinliklere o kadar çok katılır ve cesareti üst düzeydedir (Bandura 1994).

Seçim süreçleri

İnsan, çevrenin bir ürünüdür ve çevreden büyük ölçüde etkilenir. Böylece, öz yeterlilik insanların rollerini ve yaşam tarzlarını şekillendirir. Birey, yaşamının her aşamasında karşılaşılabilecek farklı ilgi alanlarını seçerek davranışlarını yönetebileceği bir ortamda kendine ait ve farklı değerleri ortaya koymaya çalışır (Bandura 1995). Öz yeterlik, seçim süreci boyunca bireyin seçimlerine veya tercihlerine rehberlik eder. Böylece öz-yeterlik algısı, bireyin yaşamını ve koşullarını etkileyerek sürece nasıl katılacağını gösterir ve ona gelecekteki mesleki ortamın nasıl olacağı konusunda fikir verir. Hayatınızın yönünü şekillendirin, kısacası bunu nasıl yapacağınızı bildiğinizi gösterecektir. Bireyler baş edemeyeceklerini düşündükleri davranışlardan kaçınırlar. Kendilerini yeterli hissettiklerinde, çalışmaya istekli oldukları için kendileri için seçim yaparlar. Ayrıca istedikleri için zor buldukları etkinliklere katılmaktan çekinmezler. Bireyler yaşamları boyunca yaptıkları seçimler yoluyla bir sosyal beceri, bilgi ve yetenek ağı kazanırlar (Bandura 1994).

Öz-yeterlik, bir kişinin işleri başarabileceğine olan inancıdır. Kendi yeteneğine güvenme, kişisel kaynaklarını tam olarak kullanma, zorluklar karşısında daha güçlü olmaya çabalama ve yüksek öz yeterlik duygusuna sahip olma. Özyeterlik ne kadar yüksekse, bir insan hayatta o kadar başarılı, kendini sevme, kendine güven ve güç o kadar fazladır. Yetkinlikler, bir kişinin ne düşüneceğini, hissedeceğini ve yaşayacağını belirler (Bandura 1994). Refah, insanların kendi yeterliliklerine olan inancının ne kadar yüksek olduğu ile ilgilidir. İnsanların iyilik hallerini geliştiren özelliklerinden biri de kendilerine ve yeteneklerine olan inançlarıdır. Bu inançların yüksekliği ile doğru orantılı olarak, bireyin sağlığı ve yaşam kalitesi de o kadar yüksek olur. Kişinin refahını artırmanın en iyi seçeneklerinden biri, kendi kendine yeterli olmak ve bunu artırmaktır.

Eğitimcilerde Öz-yeterlik Algısı

Öz-yeterliğin beslendiği kaynakları ele alırsak, bir sınıftaki öğrencilerin ustalık yaşantılarını, dolaylı yaşantılarını ve sözel ikna durumlarını besleyecek yegâne model eğitimciler olacaktır. Dolayısıyla bir sınıftaki öğretmenin öz-yeterlik algısı ne kadar yüksek

olursa öğrencilerinin öz-yeterlik algıları da o kadar yüksek olur yorumu yapılabilir. Öğretmen öz-yeterlik algısı ile öz-yeterlik algısı arasındaki temel fark ise burada ortaya çıkmaktadır. Öz-yeterlik algısı genel olarak bir işi yapabileceğine yönelik inancı olabileceği gibi bir alana yönelik işi yapabileceğine olan inancı olarak da karşımıza çıkabilir (Tschannen-Moran vd. 1998).

Buradan hareketle eğitimcilerin öz-yeterliği öğrencilerinin bilişsel ve sosyal becerilerini olumlu yönde geliştirmeye destek olacak davranışlara sahip olup olmadığına yönelik algısı olarak tanımlanabilir. Tschannen-Moran, Woolfolk-Hoy ve Hoy (1998) eğitimcilerin öz-yeterliklerini etkileyen durumlar ile ilgili yaptıkları çalışmada meslekte ilk yılını tamamlayan eğitimcilerin genellikle yüksek bir öz-yeterlik algısına sahip olduklarını, fakat bunun iyi bir destek ve hazırlık ile gerçekleştiğini ortaya koymuşlardır. Bunun sebebi ise mesleğe yeni başlayan eğitimcilerin olumlu pekiştireçler aldıklarında mesleki yeterliklerine yönelik olumlu ustalık yaşantıları edinmeleri olarak gösterilebilir. Tam tersi durumlarda, mesleklerinin ilk yıllarında yoğun bir şekilde olumsuz eleştiriye maruz eğitimcilerde ise olumsuz ustalık yaşantıları pekişerek eğitimci öz-yeterlik algılarının düşmesi ile sonuçlanabilir. Aynı çalışmada deneyimli eğitimcilerin ilk yıllarda edindikleri öz-yeterlik algısının stabilize bir hal aldığı ve öz-yeterlik algısını yükseltmeye yönelik eğitimlere katıldıktan sonra artsa bile bir süre sonra eski düzeylerine geri döndükleri ortaya koyulmuştur (Ohmart, 1992). Bu iki duruma yönelik olarak eğitimci öz-yeterlik algısının mesleğin ilk yıllarında şekillendiğini ve değiştirilmesini zor olduğu yorumu yapılabilir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Okul yöneticilerinin öz yeterlik algı düzeylerinin bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi amacıyla yapılmış olan bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır.

Örneklem

Araştırmanın örneklemini 2023 yılının Nisan ayında Malatya ilinde bulunan okullarda görev yapmakta olan 195 okul yöneticisidir.

Tablo 1. Okul Yöneticilerinin Demografik Özellikleri

		N	%
Cinsiyet	Kadın	54	27,69
	Erkek	141	72,31
Yaş	30 ve altı	28	14,36
	31-40	56	28,72
	41-50	69	35,38
	50 ve üzeri	42	21,54
Okuldaki görev	Müdür	84	43,08
	Müdür yardımcısı	111	56,92
Depremden görülen zarar	Hafif	44	22,56
	Orta	85	43,59
	Yüksek	66	33,85
Deprem bölgesinden başka bir yere tayin olmayı düşünüyor musunuz?	Hayır	136	69,74
	Evet	59	30,26
Toplam		195	100,00

Tabloya göre okul yöneticilerinden %72,31'i erkek, %35,8'i 41-50 yaşları arasındadır. Okul yöneticilerinden %56,92'si müdür yardımcısı olarak görev yaparken, %43,08'i okul müdürü olarak görev yapmaktadır. Okul yöneticilerinden %43,59'u 6 Şubat depreminden orta düzeyde zarar gördüğünü belirtirken, %33,85'i yüksek, %22,56'sı ise hafif düzeyde zarar gördüğünü belirtmiştir. Araştırmaya katılan okul yöneticilerinden %69,74'ü görev yaptıkları yerden başka bir yere tayin olmak istemediğini belirtirken, %30,26'sı başka bir yere tayin olmayı düşündüğünü belirtmiştir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak “Genel Öz Yeterlik Ölçeği (GÖYÖ)” kullanılmıştır. Genel Öz Yeterlik Ölçeği, Schwarzer ve Jerusalem (1995) tarafından bireylerin öz yeterlik algılarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçeye uyarlama çalışmaları Aypay (2010) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçek iki alt faktörden oluşmaktadır. Bu faktörler “çaba ve direnç” ve “yetenek ve güven” olarak isimlendirilmiştir. Çaba ve direnç faktörü altı maddeden (3, 4, 5, 7, 8, 10), yetenek ve güven faktörü dört maddeden (1, 2, 6, 9) oluşmaktadır. Ölçek 10 maddeden oluşmakta ve 4'lü Likert tipinde cevaplandırılmaktadır. Ölçeğin puanlaması alt faktörlerin aracılığıyla yapılabildiği gibi ölçekten toplam puan da

alınabilmektedir. Alınan yüksek puanlar öz yeterlik algısının yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin güvenirlik analizinde Cronbach Alfa katsayısı, çaba ve direnç için .78; yetenek ve güven için .91; ölçeğin tamamı için ise .83 olarak bulunmuştur (Aypay, 2010).

Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizinde SPSS 24.0 programı kullanılmıştır. Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin demografik özelliklerinin dağılımı belirlerken yüzde ve frekans analizi yapılmış, okul yöneticilerinin öz yeterlik algı düzeylerinin demografik özelliklerine göre anlamlılık düzeyini belirlemek amacıyla da t Testi ve Anova testi uygulanmıştır. Analizlerde anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

Bulgular

Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin öz yeterlik algı düzeyleri demografik özellikleri ile birlikte 6 Şubat depreminde yaşadıkları ile ilişkilendirilerek analiz edilmiştir.

Tablo 2. Okul Yöneticilerinin Cinsiyetlerine Göre Öz Yeterlik Algı Düzeylerinin Analizi

Cinsiyet	N	Ort.	ss.	t	p	
Çaba ve Direnç	Kadın	54	4,012	0,852	1,925	0,006
	Erkek	141	3,121	0,326		
Yetenek ve Güven	Kadın	54	3,625	0,789	0,785	0,000
	Erkek	141	3,574	0,654		
Öz yeterlik	Kadın	54	3,436	0,113	1,336	0,002
	Erkek	141	2,785	0,326		

Tablo 2'ye göre araştırmaya katılan okul yöneticilerinin cinsiyetleri ile öz yeterlik algı ölçeğinin bütün alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Tablo 3. Okul Yöneticilerinin Yaşlarına Göre Öz Yeterlik Algı Düzeylerinin Analizi

Cinsiyet	N	Ort.	ss.	t	p	
Çaba ve Direnç	30 ve altı	28	14,36	0,412	2,115	0,011
	31-40	56	28,72	0,632		
	41-50	69	35,38	0,547		
	51 ve üzeri	42	21,54	0,985		
Yetenek ve Güven	30 ve altı	28	14,36	0,425	1,623	0,023

	31-40	56	28,72	0,632		
	41-50	69	35,38	0,856		
	51 ve üzeri	42	21,54	0,745		
Öz yeterlik	30 ve altı	28	14,36	0,633	2,442	0,000
	31-40	56	28,72	0,786		
	41-50	69	35,38	0,487		
	51 ve üzeri	42	21,54	0,362		

Tablo 3'e göre araştırmaya katılan okul yöneticilerinin yaşları ile öz yeterlik algı ölçeğinin bütün alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Tablo 4. Okul Yöneticilerinin Okuldaki Görevine Göre Öz Yeterlik Algı Düzeylerinin Analizi

		N	Ort.	ss.	t	p
Çaba ve Direnç	Müdür	84	3,652	0,521	2,625	0,022
	Müdür yardımcısı	111	3,874	0,235		
Yetenek ve Güven	Müdür	84	3,412	0,746	2,223	0,001
	Müdür yardımcısı	111	3,36	0,936		
Öz yeterlik	Müdür	84	3,745	0,335	2,623	0,009
	Müdür yardımcısı	111	3,632	0,779		

Tablo 4'e göre araştırmaya katılan okul yöneticilerinin okuldaki görevleri ile öz yeterlik algı ölçeğinin bütün alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Tablo 5. Okul Yöneticilerinin Depremde Gördükleri Zarar Düzeyine Göre Öz Yeterlik Algı Düzeylerinin Analizi

Depremde görülen zarar		N	Ort.	ss.	t	p
Çaba ve Direnç	Hafif	44	3,625	0,523	1,625	0,024
	Orta	85	3,623	0,412		
	Yüksek	66	2,888	0,632		
Yetenek ve Güven	Hafif	44	3,852	0,752	2,785	0,000
	Orta	85	3,745	0,965		
	Yüksek	66	3,653	0,826		

Öz yeterlik	Hafif	44	3,742	0,752	1,666	0,001
	Orta	85	3,932	0,963		
	Yüksek	66	3,711	0,721		

Tablo 5'e göre araştırmaya katılan okul yöneticilerinin depremde gördükleri zarar düzeyi ile öz yeterlik algı ölçeğinin bütün alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Tablo 6. Okul Yöneticilerinin Başka Bir Yere Tayin İsteme Düşüncelerine Göre Öz Yeterlik Algı Düzeylerinin Analizi

		N	Ort.	ss.	t	p
Çaba ve Direnç	Hayır	136	4,636	0,845	0,625	0,011
	Evet	59	3,952	0,496		
Yetenek ve Güven	Hayır	136	3,745	0,349	0,775	0,023
	Evet	59	3,623	0,769		
Öz yeterlik	Hayır	136	3,721	0,851	0,690	0,000
	Evet	59	2,639	0,426		

Tablo 6'ya göre araştırmaya katılan okul yöneticilerinin başka bir yere tayin olmak isteme düşüncesi ile öz yeterlik algı ölçeğinin bütün alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Okul yöneticilerinin cinsiyetleri ile öz yeterlik algı ölçeğinin bütün alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Okul yöneticilerinin yaşları ile öz yeterlik algı ölçeğinin bütün alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Okul yöneticilerinin okuldaki görevleri ile öz yeterlik algı ölçeğinin bütün alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Okul yöneticilerinin depremde gördükleri zarar düzeyi ile öz yeterlik algı ölçeğinin bütün alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Okul yöneticilerinin başka bir yere tayin olmak isteme düşüncesi ile öz yeterlik algı ölçeğinin bütün alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Kaynakça

Aypay, A. (2010). Genel Öz Yeterlik Ölçeği'nin (GÖYÖ) Türkçe'ye uyarlama çalışması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 113-132.

Bandura, A. (1993). Perceived self-efficacy in cognitive development and functioning. *Educational psychologist*. c.28.s.2: 117-148.

- Bandura A, (1986). The explanatory and predictive scope of self-efficacy theory. *Journal of social and clinical psychology*, 4(3), p. 359
- Bandura A, (1995). Comments on the crusade against the causal efficacy of human thought. *Journal of behavior therapy and experimental psychiatry*, 26(3), p. 179-190.
- Bandura A, (1999). Social cognitive theory of personality. The coherence of personality: Socialcognitive bases of consistency, variability, and organization, p. 185-241.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change [Elektronik Versiyon]. *Psychological Review*, 84(2), 191-215.
- Bandura, A. (1984). Recycling misconceptions of perceived self-efficacy. *Cognitive Therapy and Research*, 8, 231-255.
- Bandura, A. (1994). Self-efficacy. In V. S. Ramachaudran (Ed.), *Encyclopedia of human behavior*, 4, 71-81. New York: Academic Press. (Reprinted in H. Friedman [Ed.], *Encyclopedia of mental health*. San Diego: Academic Press, 1998).
- Bandura, A. (1998). Health promotion from the perspective of social cognitive theory. *Psychology and Health*, 13(4), 249-623
- Baumeister, R. F. (1999). Self-concept, self-esteem, and identity. In V. J. Derlega, B. A. Winstead, & W. H. Jones (Eds.), *Personality: Contemporary theory and research*, 339–375. Nelson-Hall Publishers.
- Brown, L.J., Malou, J.M., & Schutte, N.S. (2005). Student learning outcomes explain the concept of self-efficacy theory. Identify the constructs of self-efficacy theory. Self-efficacy theory theory essence sentence. *Journal of Sport Behavior*, 28(2), 136-150.
- Bursalıoğlu, Z. (1994). *Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış*, Ankara: Pegem Yayınları.
- Gençtürk A, 2008. İlköğretim okulu öğretmenlerinin öz yeterlik inançları ve iş doyumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Gürcan, A. (2005). Bilgisayar öz-yeterliği algısı ile bilişsel öğrenme stratejileri arasındaki ilişki. *Eurasian Journal of Educational Research*, 19, 179-193
- Jerusalem M, 2002. Theroretischer teil-einleitung I. *Zeitschrift für Pädagogik*, 44, s. 8-12.

Linnenbrink, E. A. ve Pintrich, P. R. (2003). The role of self-efficacy beliefs in student engagement and learning in the classroom. *Reading & Writing Quarterly*, 19(2), 119- 137

Linnenbrink, E. A. ve Pintrich, P. R. (2003). The role of self-efficacy beliefs in student engagement and learning in the classroom. *Reading & Writing Quarterly*, 19(2), 119- 137

Marsh, H. W., & Shavelson, R. (1985). Self-concept: Its multifaceted, hierarchical structure. *Educational psychologist*, 20(3), 107-123.

McAuley E, 1991. Efficacy, attributional, and affective responses to exercise participation. *Journal of sport and exercise psychology*, 13(4), p. 382-393.

McGee GW, & Ford RC, 1987. Two (or more?) dimensions of organizational commitment: Reexamination of the affective and continuance commitment scales. *Journal of applied psychology*, 72(4), p. 638.

Meyer JP, & Allen NJ. 1997. *Commitment in the workplace: Theory, research, and application*. Sage publications

Ohmart, H. E. (1992). The effects of an efficacy intervention on teachers' efficacy feelings. University of Kansas ProQuest Dissertations Publishing.

Özenoğlu KH, 2006. Fen bilgisi öğretmenliği öğrencilerinin biyoloji ile ilgili öz-yeterlik inançlarının karşılaştırılması. Yayınlanmış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Özerkan E, 2007. Öğretmenlerin öz-yeterlik algıları ile öğrencilerin sosyal bilgiler benlik kavramları arasındaki ilişki. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

Pajares F, 2002. Overview of social cognitive theory and of self-efficacy

Pajares, F., & Kranzler, J. (1995). Self-efficacy beliefs and general mental ability in mathematical problem-solving. *Contemporary Educational Psychology*, 20(4), 426-443.

Pintrich, P. R., & De Groot, E. V. (1990). Motivational and self-regulated learning components of classroom academic performance. *Journal of Educational Psychology*, 82(1), 33-40

Relich JD, Debus RL, & Walker R, 1986. The mediating role of attribution and self-efficacy variables for treatment effects on achievement outcomes. *Contemporary Educational Psychology*, 11(3), p. 195-216.

Schunk DH, & Pajares F, 2009. Self-Efficacy Theory. In *Handbook of Motivation at School* Routledge. p. 49-68

Schunk DH, & Zimmerman BJ, 2007. Influencing children's self-efficacy and self-regulation of reading and writing through modeling. *Reading & Writing Quarterly*, 23(1), p. 7-25

Schunk, D. H. (1991). Self-efficacy and academic motivation. *Educational Psychologist*, 26(3-4), 207-231

Schwarzer, R., & Jerusalem, M. (1995). Generalized Self-Efficacy scale. In J. Weinman, S. Wright, & M. Johnston, *Measures in Health Psychology: A User's Portfolio. Causal And Control Beliefs* (pp. 35-37). Windsor, UK: NFER-NELSON.

Senemoğlu, N. (2013). *Gelişim öğrenme ve öğretim: Kuramdan uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi.

Soodak LC, & Podell DM, 1996. Teacher efficacy: Toward the understanding of a multi-faceted construct. *Teaching and teacher education*, 12(4), p. 401-411.

Tschannen-Moran, M., Woolfolk-Hoy, A. & Hoy, W.K. (1998). Teacher efficacy: Its meaning and measure. *Review of educational research*, 68(2), 202-248.

Yıldırım F, & Gülhan GÖ, 2010. Genel öz yeterlilik ölçeği türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 21(4), s. 301-308.

Zimmerman, B. J. (2000). Attaining self-regulation: A social cognitive perspective. In M. Boekaerts, P. R. Pintrich, & M. Zeidner (Eds.), *Handbook of self-regulation*, 13- 39. Academic Press.